

પ્રકરણ-૪ -કૌશલ વિકાસ અને રોજગાર

વ્યાવસાયિક તાલીમ અને સ્વ-રોજગાર. ૧૯.

- (૧) સમુચિત સરકારે, ખાસ કરીને, અશક્ત વ્યક્તિઓની વ્યવસાયિક તાલીમ અને તેમના સ્વરોજગાર માટે, તેઓના રોજગારને સુગમ બનાવવા અને આધાર આપવા રાહત દરે લોનની જોગવાઈ સહિત યોજના અને કાર્યક્રમો સ્પષ્ટપણે રજૂ કરવા જોઈશે.
- (૨) પેટા-કલમ(૧) માં ઉલ્લેખેલી યોજના અને કાર્યક્રમોમાં નીચેની બાબતો માટેની જોગવાઈ કરવી જોઈશે-
 - (ક) અશક્ત વ્યક્તિનો તમામ મુખ્ય પ્રવાહના ઔપચારિક અને અનૌપચારિક વ્યાવસાયિક અને કૌશલ તાલીમ યોજના અને કાર્યક્રમોમાં સમાવેશ;
 - (ખ) અશક્ત વ્યક્તિને નિર્દિષ્ટ તાલીમ મેળવવા માટે પૂરતો આધાર અને સુવિધાઓ મળી રહે તે સુનિશ્ચિત કરવું;
 - (ગ) વિકાસલક્ષી, બૌદ્ધિક, બહુવિધ અશક્તતા અને સ્વલીનતાની માનસિક વિકૃતિ (ઓટિઝમ) વાળી અશક્ત વ્યક્તિઓ માટે બજાર સાથે સક્રિય સંપર્ક રાખીને સંપૂર્ણ જોડાણ તાલીમ કાર્યક્રમો;
 - (ઘ) માઈક્રો ક્રેડિટ (લઘુધિરાણ) સહિત રાહત દરે લોન;
 - (ચ) અશક્ત વ્યક્તિઓએ તૈયાર કરેલી બનાવટો (પેદાશો)ના ખરીદ-વેચાણ (વેપાર); અને
 - (છ) અશક્ત વ્યક્તિઓ સહિત કૌશલ તાલીમ અને સ્વરોજગારમાં કરેલી પ્રગતિ અંગે એકત્રિત ન કરેલી (અલગ-અલગ) માહિતીનો નિભાવ (જાળવણી).

રોજગારમાં પક્ષપાત (ભેદભાવ) ન રાખવા બાબત. ૨૦.

- (૧) કોઈપણ સરકારી સંસ્થાએ રોજગારને લગતી કોઈ બાબતમાં કોઈ અશક્ત વ્યક્તિ સામે પક્ષપાત (ભેદભાવ) રાખવો જોઈશે નહિ:

પરંતુ સમુચિત સરકાર, કોઈ સંસ્થામાં કરવામાં આવતા કામના પ્રકારને ધ્યાનમાં રાખીને, જાહેરનામાથી અને તેવી શરતો, હોય તો, તેને અધીન રહીને, આ કલમની જોગવાઈઓમાંથી કોઈ સંસ્થાને મુક્તિ આપી શકશે.
- (૨) દરેક સરકારી સંસ્થાએ, અશક્ત કર્મચારીઓને વાજબી નિવાસની સગવડ અને યોગ્ય અવરોધમુક્ત તથા સહાયક (અનુકૂળ) વાતાવરણ પૂરું પાડવું જોઈશે.
- (૩) અશક્તતાના કારણમાત્રથી જ વ્યક્તિને કોઈપણ બઢતી આપવાનો ઈન્કાર કરવો જોઈશે નહિ.
- (૪) કોઈપણ સરકારી સંસ્થાએ, કોઈપણ કર્મચારી તેની અથવા તેણીની સેવા દરમિયાન અશક્તતાનો ભોગ બને તો તેના વગર ચલાવી શકાશે નહિ અથવા તેની/તેણીની પાયરી ઉતાર કરી શકાશે નહિ:

પરંતુ અશક્તતાનો ભોગ બન્યા પછી કોઈ કર્મચારી, તે જે જગ્યા (હોદ્દો) ધરાવતો હોય તે તેના માટે યોગ્ય ન હોય, તો તેને તેવા પગારધોરણ અને સેવા (નોકરી)ને લગતા લાભો સહિત બીજી કોઈ જગ્યા પર બદલવામાં આવશે: વધુમાં, કોઈ જગ્યા સામે કર્મચારીને ગોઠવવાનું શક્ય ન હોય તો યોગ્ય જગ્યા ઉપલબ્ધ થાય અથવા તે વ્યવસ્થાની ઉમરના થાય, એ બેમાંથી જે વહેલું હોય ત્યાં સુધી તેને સંખ્યાધિક જગ્યા પર રાખી શકાશે.
- (૫) સમુચિત સરકાર, અશક્ત કર્મચારીઓની સ્થળ-નિમણૂક અને તબદીલી માટે નીતિ ઘડી શકશે.

સમાન તક પૂરી પાડતી નીતિ. ૨૧.

- (૧) દરેક સંસ્થાએ, કેન્દ્ર સરકાર ઠરાવે તેવી રીતે આ પ્રકરણની જોગવાઈઓ અનુસાર પોતે લેવાના ધારેલી સમાન તક પૂરી પાડતી નીતિ અંગેની વિગતો આપતાપગલાં જાહેર કરવા જોઈશે.
- (૨) દરેક સંસ્થાએ, મુખ્ય કમિશનર અથવા યથાપ્રસંગ, રાજ્ય કમિશનર સાથે સદરહુ નીતિની એક નકલ રજિસ્ટર કરવી જોઈશે.

રેકર્ડનું જાળવણી. ૨૨.

- (૧) દરેક સંસ્થાએ, કેન્દ્ર સરકાર ઠરાવે તેવા નમૂનામાં અને તેવી રીતે આ પ્રકરણની જોગવાઈઓના અનુપાલન રૂપે રોજગાર, પૂરી પાડવામાં આવતી સુવિધાઓ અને બીજી જરૂરી માહિતીની બાબતના સબંધમાં અશક્ત વ્યક્તિઓના રેકર્ડ જાળવવા જોઈશે.
- (૨) દરેક રોજગાર વિનિમય (કેન્દ્રથ)એ, રોજગાર મેળવવાનો પ્રયત્ન કરતી અશક્ત વ્યક્તિઓના રેકર્ડ જાળવવા જોઈશે.
- (૩) પેટા-કલમ (૧) હેઠળ જાળવવામાં આવેલા રેકર્ડ, સમુચિત સરકાર તે બાબતમાં અધિકૃત કરે તેવી વ્યક્તિઓ માટે તમામ વાજબી સમયે જોવા માટે ખુલ્લા રહેશે.

ફરિયાદ નિવારણ અધિકારીની નિમણૂક. ૨૩.

- (૧) દરેક સરકારી સંસ્થાએ, કલમ ૧૮ના હેતુ માટે, ફરિયાદ નિવારણ અધિકારીની નિમણૂક કરવી જોઈશે અને આવા અધિકારીની નિમણૂક અંગે મુખ્ય કમિશનર અથવા યથાપ્રસંગ, રાજ્ય કમિશનરને માહિતગાર કરવા જોઈશે.
- (૨) કલમ ૨૦ની જોગવાઈઓનું પાલન નહીં કરવાથી નારાજ થયેલી કોઈ વ્યક્તિ, ફરિયાદ નિવારણ અધિકારી સમક્ષ ફરિયાદ રજૂ કરી શકશે, જેઓ તેમાં તપાસ (અન્વેષણ) કરશે અને સુધારાત્મક કાર્યવાહી માટે સંસ્થા સમક્ષ તે બાબત લઈ જઈને રજૂ કરશે.
- (૩) ફરિયાદ નિવારણ અધિકારીએ, કેન્દ્ર સરકાર ઠરાવે તેવી રીતે ફરિયાદોનું રજિસ્ટર જાળવવું જોઈશે અને દરેક ફરિયાદની તેની નોંધણીના બે અઠવાડિયાની અંદર તપાસ કરવી જોઈશે.
- (૪) નારાજ થયેલી વ્યક્તિને, તેની અથવા તેણીની ફરિયાદ પર લીધેલા પગલાં અંગે સંતોષ ન થાય, તો તે અથવા તેણી અશક્તતા અંગેની જિલ્લા કક્ષા સમિતિનો સંપર્ક કરી શકશે.